

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра педагогіки та психології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Міжнародного гуманітарного
університету д.ю.н., професор

Костянтин ГРОМОВЕНКО

«30» серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

НОРМАТИВНА БАЗА ТА ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ПСИХОЛОГА

Галузь знань	<u>05 «Соціальні та поведінкові науки»</u>
Спеціальність	<u>053 «Психологія»</u>
Назва освітньої програми	<u>Психологія</u>
Рівень вищої освіти	<u>другий (магістерський) рівень</u>

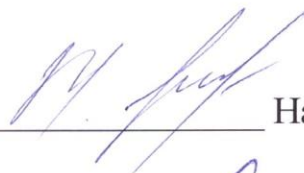
Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки і психології
протокол № 1 від 29 серпня 2024 року.

Розробники і викладачі	Контактний тел.	E-mail
професор кафедри загально гуманітарних наук, доктор політичних наук, професор Кольцов Віталій Михайлович	0997928869	Vitaliikoltsov77@gmail.c <u>om</u>

Завідувач кафедри педагогіки та
психології к.п.н., доцент

Наталя МЕЛЕНЧУК

Гарант освітньої програми
к.п.н., доцент

Наталя МЕЛЕНЧУК

Узгоджено
Начальник навчального відділу

Лариса РАЙЧЕВА

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3 Загальна кількість годин – 90	Галузь – 05 «Соціальні та поведінкові науки» Спеціальність – 053 «Психологія»	обов'язкова	
		Рік підготовки:	
		1-й	
		Семестр	
		1-й	1-й
Мова навчання – українська	Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень	Лекції	
		14 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		28 год.	6 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота та індивідуальні завдання	
		78 год.	108 год.
		Вид контролю:	
		залік	залік

Навчальна дисципліна **«Нормативна база та професійна етика психолога»** належить до обов'язкових дисциплін циклу професійної підготовки, вивчення якої передбачено за освітньо-професійною програмою підготовки фахівців освітнього ступеня – магістр за спеціальністю «Психологія».

Мета навчальної дисципліни – надати можливість здобувачам вищої освіти отримати знання щодо розуміння основних морально-етичних цінностей, принципів, норм та категорій, застосування їх в процесі здійснення професійної діяльності, а також формування моральної культури, відчуття відповідальності та обов'язкового дотримання вимог моралі, розкрити систему формування світогляду.

Передумови для вивчення дисципліни. Набуття студентами компетентності з курсу можливе за актуалізації їхніх знань з дисциплін «Теоретико-методологічні проблеми психології», «Загальна психологія», «Педагогіка та психологія вищої школи».

2. ОЧІКУВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ПЛАНУЄТЬСЯ СФОРМУВАТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У процесі реалізації програми дисципліни «Нормативна база та професійна етика психолога» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

Інтегральна компетентність

Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає застосування теорій та методів психологічної науки, проведення досліджень та здійснення інновацій і характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК11. Здатність до формування наукового і культурного світогляду.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.

СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

Навчальна дисципліна «Нормативна база та професійна етика психолога» забезпечує досягнення програмних результатів навчання (ПРН), передбачених освітньою програмою:

ПРН3. Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки, об'єктивно оцінювати надійність та достовірність отриманих результатів.

ПРН6. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.

ПРН9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

ПРН10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

Заплановані результати навчання за навчальною дисципліною

Знати:

1. сутність та особливості етики, професійної етики, психологічної та професійної деонтології;
2. що таке мораль та її специфіку на різних історичних етапах розвитку людства;
3. основні трактування базових етичних категорій;
4. види, принципи та кодекси професійної етики;
5. структуру моралі та моральної свідомості;
6. основні етичні проблеми сучасного світу, умови їх виникнення, шляхи подолання;
7. особливості морального регулювання суспільних відносин, що виникають під час здійснення правниками різних видів професійної діяльності;
8. понятійно-категорійний апарат етики психолога, функції та принципи;
9. проблеми деонтології у діяльності психолога та етичні аспекти роботи соціальних служб;
10. нормативно-правове регулювання діяльністю психолога;
11. закони та підзаконні акти щодо здійснення професійної діяльності психолога;
12. правове регулювання надання психологічних послуг населенню.

Уміти:

1. оцінювати дії і події повсякденного життя з позицій добра і зла;
2. використовувати принципи професійної етики в процесі своєї професійної діяльності;
3. виявляти, аналізувати та розв'язувати конкретні проблеми етичного характеру, що виникають у роботі психолога;
4. аналізувати конкретні життєві ситуації на предмет визначення наявності чи відсутності порушення норм професійної етики та моралі, пропонувати варіанти вирішення ситуації, оперуючи правовими та іншими соціальними нормами;
5. застосовувати на практиці одержані теоретичні знання щодо правового та нормативного регулювання відносин в різних життєвих ситуаціях;
6. самостійно вирішувати практичні завдання, використовуючи положення відповідних

нормативно-правових актів;

7. правильно визначати обсяг прав та обов'язків студента вищого навчального закладу, визначати правовий механізм їх реалізації в конкретних освітянських правовідносинах.

Навички:

1. оволодіння законами, нормами і прийомами професійної поведінки;
2. спілкування з клієнтами, викликати у них довіру, повагу, прагнення до співпраці;
3. виконання норми етикету та здатність вирішувати етичні дилеми;
4. застосування в професійній діяльності «Етичного кодексу психолога».

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Предмет та завдання професійної етики психолога.

Предмет та об'єкт професійної етики психолога. Етика та мораль. Філософські аспекти професійної етики. Сутність і значення поняття «мораль». Мораль як спосіб універсальної оцінки вчинків та поведінки особистості. Деонтологія як вчення про обов'язок. Принцип справедливості та принцип обов'язку перед суспільством. Основні категорії професійної етики: професійний обов'язок, професійна честь, професійна гідність, професійний такт, професійна справедливість. Сфери професійної етики. Основні функції професійної етики психолога. Основні завдання професійної етики психолога.

Тема 2. Етичні принципи і стандарти професійної діяльності психолога

Історія розробки та затвердження міжнародних та вітчизняних документів щодо етичних принципів і стандартів професійної діяльності психолога. Структура та основні змістовні модулі цих документів. Нормативна база, що регламентує діяльність психолога. Документи, що регламентують роботу практичного психолога. Положення про психологічну службу. Поняття «психологічна деонтологія». Етичні стандарти професійної діяльності психолога. Загальні норми етичної поведінки фахівця. Поняття етичного кодексу: сфери застосування і принцип дії. Зміст «Етичного кодексу психолога», що діє в Україні. Основні змістовні ідеї відповідних професійних кодексів інших країн. Джерела норм етичного кодексу. Комісія з етики та її основні функції. Етичні принципи професії. Принципи надання психологічної допомоги. Питання добровільного отримання допомоги. Основні поняття, принципи професійної етики психолога. Професійна тайна і конфіденційність. Компетентність та відповідальність. Принципи етичної та юридичної правочинності. Благополуччя клієнта і професійна кооперація. Принцип морально-позитивного ефекту професійних дій психолога. Інформована (обізнана) згода клієнта при роботі психолога. Поняття «поінформованої згоди». Поняття «психотерапевтичного контракту».

Тема 3. Законодавчі акти України про соціально-психологічну службу. Міжнародні та регіональні документи про права людини.

Основні положення Концепції про Національну систему соціально-психологічної служби України. Законодавча та правова база діяльності психологічних служб системи освіти, Збройних сил та правоохоронних органів та інших сфер соціальної практики. Документи, які регламентують діяльність соціальної служби для молоді. Забезпечення прав людини як умова її самовдосконалення. Основні групи прав людини, що фіксуються документами ООН: елементарні, громадянські, політичні, економічні права. Хартія про права людини. Регіональні міжнародні документи про права людини. Документи про права дитини. Декларація про права дитини.

Тема 4. Професійні та особистісно-моральні якості психолога

Особистість фахівця в контексті професійної етики. Базові складові моральної свідомості фахівця: моральні знання, моральні переконання, моральні потреби. Вимоги до професійних якостей практикуючого психолога. Професійна відповідальність і професійна компетентність. Вимоги до особистісно-моральних якостей і ціннісних орієнтацій фахівця. Роль особистості психолога при наданні допомоги. Вимоги професійного етикету до поведінки практикуючого психолога. Шляхи і засоби формування морально-етичної культури практикуючого психолога. Толерантність у діяльності психолога. Робота психолога щодо здійснення просвітницької діяльності.

Тема 5. Професійні ризики, етичні труднощі та помилки у професійній діяльності психолога

Цілісність особистості, професійна деформація і вигорання в роботі психолога. Проблема професійної деструкції у розвитку психолога. Особисті переконання психолога та їх вплив на професійну діяльність. Взаємодія психолога з пацієнтом, з батьками (представниками) пацієнта, з державними органами (опіка, правоохоронні органи, судова експертиза тощо). Етичні труднощі та помилки психологів: гіперопіка клієнта та надцінність консультанта; самоствердження психолога на консультації; надмірна природність чи штучність психолога-консультанта; переоцінювання ролі психодіагностики; переживання проблем клієнта як своїх власних; маніпулювання; перенос та контрперенос тощо. Розмежування особистих та професійних відношень.

Тема 6. Етичні проблеми в дослідницькій роботі психолога

Професійно-значущі особистісні якості психолога-дослідника. Майстерність дослідника: загальна культура та ерудиція, професійні знання, дослідницькі здібності та вміння тощо. Мистецтво спілкування і культура поведінки психолога-дослідника. Основні професійні вміння і навички, якими повинен володіти психолог як дослідник і практик; здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік. Етичні принципи і етичні проблеми в проведенні психологічної діагностики. Проблема інтерпретації отриманих результатів та інформування клієнта чи замовника. Етика оприлюднення результатів досліджень та наукової дискусії. Поняття академічної доброчесності.

Тема 7. Етичні проблеми окремих напрямів діяльності психолога

Етика психологічного консультування і моральні колізії сімейної психології. Етичні особливості психодіагностичної та психокорекційної роботи з дітьми та підлітками. Етичні проблеми психотерапевтичної допомоги. Етичні питання клінічної психології та психіатрії. Етика спілкування з родичами клієнтів. Питання етики при викладанні засад сімейної психології в різних аудиторіях.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекц.	прак	сам. роб.		лекц.	прак	сам. роб.
Тема 1. Предмет та завдання професійної етики психолога	12	2	2	8	12	2	-	10
Тема 2. Етичні принципи і стандарти професійної діяльності психолога	12	2	2	8	12	2	-	10
Тема 3. Законодавчі акти України про соціально-	12	2	2	8	12	-	2	10

психологічну службу. Міжнародні та регіональні документи про права людини								
Тема 4. Професійні та особистісно-моральні якості психолога	12	2	2	8	12	-	2	10
Тема 5. Професійні ризики, етичні труднощі та помилки у професійній діяльності психолога	14	2	2	10	14	-	2	12
Тема 6. Етичні проблеми в дослідницькій роботі психолога	14	2	2	10	14	-	-	14
Тема 7. Етичні проблеми окремих напрямів діяльності психолога	14	2	2	10	14	-	-	14
Усього годин	90	14	14	62	90	4	6	80
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ - ЗАЛІК								

5. ПИТАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Тема 1. Предмет та завдання професійної етики психолога 1. Предмет та об'єкт професійної етики психолога. 2. Сутність і значення поняття «мораль». 3. Мораль як спосіб універсальної оцінки вчинків та поведінки особистості. 4. Деонтологія як вчення про обов'язок. 5. Принцип справедливості та принцип обов'язку перед суспільством. 6. Основні завдання професійної етики психолога.	2	-
2	Тема 2. Етичні принципи і стандарти професійної діяльності психолога. 1. Історія розробки та затвердження міжнародних та вітчизняних документів щодо етичних принципів і стандартів професійної діяльності психолога. 2. Нормативна база, що регламентує діяльність психолога. 3. Документи, що регламентують роботу практичного психолога. 4. Положення про психологічну службу. 5. Поняття «психологічна деонтологія». 6. Етичні принципи професії. 7. Етичний кодекс психолога.	2	-
3	Тема 3. Законодавчі акти України про соціально-психологічну службу. Міжнародні та регіональні документи про права людини. 1. Основні положення Концепції про Національну систему соціально-психологічної служби України. 2. Документи, які регламентують діяльність соціальної служби для молоді. 3. Забезпечення прав людини як умова її самовдосконалення (документи ООН). 4. Хартія про права людини. 5. Декларація про права дитини.	2	2
4	Тема 4. Професійні та особистісно-моральні якості психолога 1. Особистість фахівця в контексті професійної етики. 2. Базові складові моральної свідомості фахівця: моральні знання, моральні переконання, моральні потреби. 3. Вимоги до професійних якостей практикуючого психолога. 4. Професійна відповідальність і професійна компетентність.	2	2

	5. Вимоги до особистісно-моральних якостей і ціннісних орієнтацій фахівця. 6. Роль особистості психолога при наданні допомоги. 7. Шляхи і засоби формування морально-етичної культури практикуючого психолога. 8. Робота психолога щодо здійснення просвітницької діяльності.		
5	Тема 5. Професійні ризики, етичні труднощі та помилки у професійній діяльності психолога 1. Цілісність особистості, професійна деформація і вигорання в роботі психолога. 2. Проблема професійної деструкції у розвитку психолога. 3. «Кризи розчарування» і основні етапи розвитку психолога-професіонала. 4. Особисті переконання психолога та їх вплив на професійну діяльність. 5. Етичні труднощі та помилки психологів. 6. Розмежування особистих та професійних відношень.	2	2
6	Тема 6. Етичні проблеми в дослідницькій роботі психолога 1. Етичні принципи і етичні проблеми в проведенні психологічної діагностики. 2. Проблема інтерпретації отриманих результатів та інформування клієнта чи замовника. 3. Етика оприлюднення результатів досліджень та наукової дискусії. 4. Поняття академічної доброчесності.	2	-
7	Тема 7. Етичні проблеми окремих напрямів діяльності психолога 1. Етика психологічного консультування і моральні колізії сімейної психології. 2. Етичні особливості психодіагностичної та психокорекційної роботи з дітьми та підлітками. 3. Етичні проблеми психотерапевтичної допомоги. 4. Етичні питання клінічної психології та психіатрії. 5. Етика спілкування з родичами клієнтів. 6. Ятрогенія як наслідок порушень етичних принципів	2	-
	Всього	14	6

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

До самостійної роботи студентів щодо вивчення дисципліни «Нормативна база та професійна етика психолога» включаються:

1. Знайомство з науковою та навчальною літературою відповідно зазначених у програмі тем.
2. Опрацювання лекційного матеріалу.
3. Підготовка до практичних занять.
4. Консультації з викладачем протягом семестру.
5. Самостійне опрацювання окремих питань навчальної дисципліни.
6. Підготовка та виконання індивідуальних завдань у вигляді есе.
7. Підготовка до підсумкового контролю.

Тематика та питання до самостійної підготовки та індивідуальних завдань

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Тема 1. Предмет та завдання професійної етики психолога 1. Проаналізуйте завдання професійної етики як науки, її роль у формуванні морально-професійної культури особистості. 2. Наведіть приклади проявів основних категорій професійної етики: професійний обов'язок, професійна честь, професійна гідність, професійний такт, професійна справедливість тощо. 3. Проаналізуйте основні функції етики професійної діяльності. Навести приклади по кожній із них. Теми для доповідей та есе: 1. Мораль як спосіб універсальної оцінки вчинків та поведінки особистості 2. Категорії добра і зла як абсолютні координати моралі 3. Поняття морального обов'язку	8	10
2	Тема 2. Етичні принципи і стандарти професійної діяльності психолога 1. Скласти перелік нормативних документів щодо регуляції професійної діяльності психолога. 2. Зробити порівняльний аналіз етичних кодексів різних психологічних професійних об'єднань (на вибір) 3. Скласти психологічний контракт на надання консультативних послуг або проведення психодіагностичного дослідження Теми для доповідей та есе: 1. Загальна характеристика Етичного кодексу психолога. 2. Загальна характеристика Етичного кодексу ВПА (Всеукраїнської Психодіагностичної Асоціації) 3. Загальна характеристика Етичного кодексу ЄАП (Європейської Асоціації Психотерапії) 4. Загальна характеристика Етичного кодексу УСП (Української Спільноти Психотерапевтів)	8	10
3	Тема 3. Законодавчі акти України про соціально-психологічну службу. Міжнародні та регіональні документи про права людини 1. Основні положення Концепції про Національну систему соціально-психологічної служби України. 2. Документи, які регламентують діяльність соціальної служби для молоді. 3. Забезпечення прав людини як умова її самовдосконалення (документи ООН). Теми для доповідей та есе: 1. Аналіз засадничих статей «Декларації принципів толерантності» (затвердженої ЮНЕСКО) та Декларації про етичні принципи (ухваленої Міжнародною федерацією СП). 2. Основні положення Міжнародної декларації етичних принципів. 3. Професійна атестація психологів.	8	10
4	Тема 4. Професійні та особистісно-моральні якості психолога 1. Особистість фахівця в контексті професійної етики.	8	10

	2. Базові складові моральної свідомості фахівця: моральні знання, моральні переконання, моральні потреби. 3. Вимоги до професійних якостей практикуючого психолога. 4. Професійна відповідальність і професійна компетентність. 5. Вимоги до особистісно-моральних якостей і ціннісних орієнтацій фахівця. 6. Роль особистості психолога при наданні допомоги. 7. Шляхи і засоби формування морально-етичної культури практикуючого психолога Теми для доповідей та есе: 1. Моральний образ психолога в свідомості оточення. 2. Основні етичні проблеми і парадокси в діяльності психолога: їх соціальні та особистісні витоки.		
5	Тема 5. Професійні ризики, етичні труднощі та помилки у професійній діяльності психолога 1. Цілісність особистості, професійна деформація і вигорання в роботі психолога. 2. Проблема професійної деструкції у розвитку психолога. 3. «Кризи розчарування» і основні етапи розвитку психолога-професіонала. 4. Особисті переконання психолога та їх вплив на професійну діяльність. 5. Етичні труднощі та помилки психологів. 6. Розмежування особистих та професійних відношень. Теми для доповідей та есе: 1. Професійна деформація і вигорання в роботі психолога. 2. Особисті переконання психолога та їх вплив на професійну діяльність. 3. Професійні деструкції у розвитку сімейного психолога та їхня профілактика	10	12
6	Тема 6. Етичні проблеми в дослідницькій роботі психолога 1. Етичні принципи і етичні проблеми в проведенні психологічної діагностики. 2. Проблема інтерпретації отриманих результатів та інформування клієнта чи замовника. 3. Етика оприлюднення результатів досліджень та наукової дискусії. 4. Поняття академічної доброчесності. Теми для доповідей та есе: 1. Фахова компетентність і морально-етичні принципи психолога-дослідника при виконанні наукової діяльності. 2. Психологія і етика ділового спілкування. 3. Професійна культура, майстерність, етика дослідника.	10	14
7	Тема 7. Етичні проблеми окремих напрямів діяльності психолога 1. Етика психологічного консультивання і моральні колізії сімейної психології. 2. Етичні особливості психодіагностичної та психокорекційної роботи з дітьми та підлітками. 3. Етичні проблеми психотерапевтичної допомоги. 4. Етичні питання клінічної психології та психіатрії. 5. Етика спілкування з родичами клієнтів.	10	14

6. Ятрогенія як наслідок порушень етичних принципів.		
Розробити пам'ятку з етики діяльності для роботи сімейного психолога з тяжкохворими або невиліковно хворими та членами їхніх сімей.		
Всього	62	80

7. ВИДИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Робоча програма навчальної дисципліни передбачає наступні види та методи контролю:

Види контролю	Складові оцінювання
поточний контроль , який здійснюється у ході: проведення практичних занять, виконання індивідуального завдання; проведення консультацій та відпрацювань.	50%
підсумковий контроль , який здійснюється у ході проведення іспиту.	50%

Методи діагностики знань (контролю)	фронтальне опитування; наукова доповідь, есе, усне повідомлення, індивідуальне опитування; робота у групах; ділова гра, розв'язання ситуаційних завдань, кейсів, практичних завдань, іспит
--	--

Питання до заліку

1. Основні завдання професійної етики сімейного психолога як навчальної дисципліни
2. Поняття «мораль», «кодекс честі», «обов'язок» та їх дотичність до професійної етики сімейного психолога
3. Етичний кодекс психолога в Україні та за кордоном: порівняльний аналіз
4. Розробка Етичного кодексу психолога (Товариство психологів та Національна психологічна асоціація)
5. Етичний кодекс консультанта з хімічних залежностей
6. Питання добровільного отримання психологічної допомоги
7. Характеристика розділів етичного кодексу психолога: відповідальність
8. Характеристика розділів етичного кодексу психолога: компетентність
9. Характеристика розділів етичного кодексу психолога: захист інтересів клієнта
10. Характеристика розділів етичного кодексу психолога: конфіденційність
11. Рівні конфіденційності в роботі сімейного психолога
12. Характеристика розділів етичного кодексу психолога: етичні правила психологічних досліджень
13. Етичні ризики у психологічних експериментах
14. Етичні правила організації, проведення та оформлення психологічних досліджень
15. Професійна компетентність та конфіденційність дослідження
16. Характеристика розділів етичного кодексу психолога: кваліфікована пропаганда психології
17. Характеристика розділів етичного кодексу психолога: професійна кооперація
18. Етичні принципи надання психологічної допомоги сім'ям та її членам
19. Етика наукового дослідження в сімейній психології
20. Етика консультативної практики сімейного психолога
21. Етичні питання психодіагностики сімейних підсистем
22. Етичні питання викладання психології в різних аудиторіях
23. Етика спілкування сімейного психолога в роботі з подружжям
24. Етичні особливості роботи психолога з дітьми та підлітками
25. Етичні аспекти взаємодії психолога з родичами клієнтів
26. Етичні засади роботи психолога в екстремальних ситуаціях і станах
27. Робота з людьми в екстремальних ситуаціях і станах: моральні ризики та проблеми

28. Етичні аспекти роботи з важкохворими та вмираючими і членами їхніх сімей
29. Етичні засади взаємодії сімейного психолога з залежними та спів залежними членами сім'ї
30. Питання етики в роботі з людьми похилого віку
31. Порушення етики при емоційному обладіюванні на успіх (терапії, лікування, вирішення складної життєвої ситуації)
32. Благополуччя клієнта і професійна кооперація
33. Інформована (обізнана) згода клієнта та її значення у роботі сімейного психолога
34. Професійна деформація в роботі сімейного психолога
35. Проблема професійної деструкції у розвитку сімейного психолога
36. Професійне вигорання в роботі сімейного психолога
37. «Кризи розчарування» і основні етапи розвитку психолога-професіонала
38. Етичні труднощі та проблеми психолога-початківця
39. Дилема компромісу традиційного та інноваційного в практиці сімейного психолога
40. Дилема кордонів у роботі з клієнтом
41. Дилема відданості монотеоретичності підходу в діяльності сімейного психолога
42. Дилема ролей у напрямках власної діяльності сімейного психолога
43. Дилема відповідальності за благополуччя клієнта
44. Дилема безвихіддя у практичній роботі сімейного психолога
45. Ціннісна модель вирішення етичних дилем
46. Моральні проблеми роботи сімейного психолога в особливих ситуаціях
47. Основні заходи та методи убезпечення від травматизації та вигорання психологів, психотерапевтів
48. Особисті переконання психолога та їх вплив на професійну діяльність
49. Гіперопіка клієнта та надцінність консультанта
50. Самоствердження сімейного психолога у практичній діяльності
51. Маніпулювання в практиці сімейного психолога
52. Перенос і контрперенос: особливості феномену та вплив на практичну діяльність
53. Моральні виміри людського спілкування (толерантність, повага, співчуття, милосердя, любов) та їх значення у професійній діяльності сімейного психолога
54. Культура спілкування та етикет у роботі сімейного психолога
55. Бар'єри і труднощі спілкування у роботі сімейного психолога та їх подолання
56. Основи етикету і ділової культури у роботі сімейного психолога
57. Морально-етичні проблеми міжособистісного спілкування у взаємодії типу «психолог-клієнт»
58. Етика висвітлення сімейним психологом соціально-чутливих тем представникам ЗМІ
59. Етичні засади активності сімейного психолога у соціальних мережах
60. Етичні аспекти іміджевої діяльності психолога
61. Етичні засади публічних заяв, промов, прямих ефірів, вебінарів
62. Професійний імідж сімейного психолога та зміцнення авторитету психології в суспільстві
63. Детермінанти іміджу сімейного психолога
64. Етика професійної діяльності: актуальні питання, що потребують вирішення
65. Профілактика неетичної поведінки психолога в установах і організ
66. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017р. Стаття 76. «Психологічна служба та соціально-педагогічний патронаж у системі освіти»
67. Положення про психологічну службу системи освіти України. Наказ МОН України № 509 від 22.05.2018.
68. Лист МОН № 1/9-363 від 16.07.2021р. «Про пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти на 2021-2022 н.р.;
69. Лист МОН від 30.11.2020 № 6/1427-20 «Про затвердження професійного стандарту «Практичний психолог закладу освіти»
70. Етичний кодекс психолога. Етичний кодекс спеціалістів із соціальної роботи

8. КРИТЕРІЇ ПІДСУМКОВОЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ (для іспиту / заліку)

Рівень знань оцінюється:

- «відмінно» / «зараховано» А - від 90 до 100 балів. Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» В - від 82 до 89 балів. Студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» С - від 74 до 81 балів. Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;

- «задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);

- «задовільно» / «зараховано» E - від 60 до 63 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.

- «незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» FX – від 35 до 59 балів. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

- «незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» / «не зараховано» F – від 1 до 34 балів. Студент не володіє навчальним матеріалом.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100 (10-12)	A	Відмінно	зараховано
82-89 (8-9)	B	Добре	
74-81(6-7)	C	Задовільно	
64-73 (5)	D		
60-63 (4)	E		
35-59 (3)	FX	незадовільно	не зараховано
1-34 (2)	F		

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Антоненко Т.Л. Психологічні засади становлення ціннісно-сислової сфери особистості майбутнього фахівця: дис. д-ра психол. наук. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. К., 2018. 579 с.
2. Городнова Н.М. Кабінет психолога в системі освіти. К.: Шк. світ, 2020. 128 с. (Бібліотека "Шкільного світу").
3. Дуткевич Т. В. Практична психологія: вступ до спеціальності : навч. посібник. Київ : Центр учбов. літ., 2018.
4. Зайченко І.В., Теслюк В.М., Каленський А.А. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи : підручник. Київ : Видавництво Ліра-К, 2018. 484 с.
5. Засєкіна Л.В., Пастрик Т.В. Основи психології та міжособового спілкування: навчальний посібник (ВНЗ І-ІІІ р. а.). 2-е видання. Київ: Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина», 2018. 216 с.
6. Колтунович Т. А. Етичний кодекс психолога : навч.-метод. посіб.; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. Чернівці : Рута, 2021. 232 с.
7. Лефтеров В.О., Лазор К.П., Кольцов В.М. Основи науково-дослідної роботи в галузі психології : методичні рекомендації для самостійної роботи здобувачів [Електронне видання]. кафедра психології НУ «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2020. 38 с.
8. Малахов В.А. Етика : курс лекцій: навч. посібник. Київ: Либідь, 2018. 384 с.
9. Піркова О.Д. Професійна етика психолога-практика. Навч.-метод. посіб. К.: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2021. 150 с.
10. Сушик І. В. Етика та деонтологія соціального працівника: навч. посіб. Луцьк: ІВВ Луцький НТУ, 2020. 188 с.
11. Цільмак О. М. Технології психологічного консультування : підручник. Одеса : Астропринт, 2023.

Допоміжна:

1. Гірняк А. Н. Психологічні прийоми формування атракцій як способи налагодження освітньої взаємодії. Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць Ін-ту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. 2018. Том. І: Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія. Вип. 50. С. 50–57.
2. Драч І.І., Слободянюк О.М. Порушення академічної доброчесності: причини та ставлення студентів. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. №70(1), 2020. С. 220 –227.
3. Іванова О.В. Психологія: вступ до спеціальності: навч. посібник. Київ : Центр учбов. літ., 2018. 184 с.
4. Романовський О.Г., Грень Л.М., Середа Н.В. Професійно-етичні засади педагогічної діяльності: текст лекцій. Харків: НТУ «ХП», 2020. 148 с.
5. Шевченко Л.О., Чепіга Л.П. Практична психологія : навч. посібник. Харків : Константа, 2018. 191 с.
6. Яблонська Т. М., Булатевич Н. М. Етичні виміри діяльності психолога в практиці психологічного консультування. PSYCHOLOGICAL JOURNAL. 2018. №5 (15). С. 237-251.

Інформаційні ресурси:

1. Бібліотека Міжнародного гуманітарного університету: офіційний сайт. URL: https://mgu.edu.ua/science_library
2. Бібліотека Університету Ушинського: офіційний сайт. URL: <https://library.pdpu.edu.ua>

3. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт. URL: <http://www.mon.gov.ua>
4. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського: офіційний сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
5. Одеська національна наукова бібліотека: офіційний сайт. URL: <http://odnb.odessa.ua/>
6. Сайт МОН <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-diyalnosti-psihologichnoyi-sluzhbi-u-sistemi-osviti-v-20222023-navchalnomu-roci>